

Japon Türk Tarihi uzmanı
Doç. Dr. Ogasawara Hiroyuki

"Türkler'in millî mücadelesi, Japonlar için de cesaret ve umut kaynağı"

Doç. Dr. Ogasawara Hiroyuki, 1974 yılında Hokkaido'ya doğdu. Aoyama Gakuin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2008 yılında Tokyo Üniversitesi Beşeri ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. Çalışmaları Japonya Şarkiyat Araştırmaları Topluluğu Ödülü, Kashiwama Junzo Ödülü gibi ödüllere layık görüldü. Halen Kyushu Üniversitesi Beşeri Bilimler Enstitüsü'nde görev yapmakta olup, Japonya İslam Derneği Yönetim Kurulu üyesidir.

“Doktora tezimi bitirdikten sonra, Osmanlı İmparatorluğu’nun modern döneminden Türkiye Cumhuriyeti’nin başlangıç dönemine kadarki tarih yazımına ilişkin araştırmalar yapmaya başladım. Ahmet Mithat ve Namık Kemal’in tarih düşünceleri, Tanzimat dönemi sonrası Modern Osmanlı İmparatorluğu’ndaki tarih eğitimi araştırdıktan sonra, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk döneminde yazılmış tarih ders kitaplarına ilgi duydum. Türkiye Cumhuriyeti adıyla yeni bir devlet kurulurken, ulusa yeni bir kimlik vermek için yeni bir tarih anlatısı oluşturma denemesi yapıldı. Yazdığım Atatürk biyografisinin, 2023 yılının Ekim ayında, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 100. yıl dönümünde yayınlanması planlanıyor. Türkiye, ABD ve Avrupalı büyük devletlerin müdahalelerine daha fazla maruz olan coğrafi koşullardaydı. Atatürk ve yoldaşları bütün bu zorlukları aşarak Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdular. Millî mücadele süreci Japonlara da büyük bir cesaret ve umut vermektedir.”

**Japon Modern Türk tarihi uzmanı Doç . Dr. Ogasawara Hiroyuki,
İnan Öner’in sorularını yanıtladı.¹**

Bir Atatürk biyografisi üzerine çalışıyorsunuz. İlgileriniz hangi konulara yoğunlaştı? Ne gibi zorluklar var? Ne zaman yayınlanacak?

Ogasawara Hiroyuki: Ben 2019 yılında, Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal şekillenmesine ilişkin bir kitabı editör olarak yayınladım (Ed. Ogasawara Hiroyuki Türkiye Cumhuriyeti Ulusun Oluşumu ve Dönüşümü, Kyushu Üniversitesi Yayınları, 2019). Bu kitapta Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında tarih, harf devrimi, arkeoloji, müzik ve benzeri kültür politikalarını ele aldık ve Atatürk’ün cenaze töreninden uluslararası ilişkilere kadar geniş

temalarda makalelere yer verdik. Genç ve başarılı 10 araştırmacı makaleleriyle katıldılar.

Yine, 2020 yılında Arai Masami hocanın editörlüğü ve Kakizaki Masaki hocanın çevirisiyle Atatürk’ün düşünsel gelişimini ayrıntılı bir biçimde ele alan M. Şükrü Hanioglu’nun “Ataturk: An Intellectual Biography” (Japonca çevirisinin başlığı: Uygurlik Tarihi Açısından Türk Devrimi: Atatürk’ün Entelektüel Gelişimi) kitabını Japonca çevirisi yayınlandı. Bu bakımdan artık Japon okuru, Atatürk’ün düşünsel gelişimini ve Atatürk döneminde ulusun oluşumunu Japonca okuyabiliyor.

Dolayısıyla Atatürk'ün biyografisini yazarken bunların dışındaki temalara ağırlık verdim. Atatürk'ün gençlik yıllarındaki gelişimini, asker olarak faaliyetlerini, milli mücadeledeki liderliğini ele aldım. Ayrıca, İsmet İnönü, Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir başta olmak üzere Atatürk'ün yoldaşlarının faaliyetlerine ve Atatürk ile olan ilişkilerine yer verdim. Eşi ve evlat edindiği kızlarıyla olan yaşantılarına değindim. Özellikle Halide Edip'in anılarının Atatürk'ü nesnel bir şekilde değerlendirebilmek için önemli olduğunu düşünüyorum. Bilindiği gibi, Atatürk iktidara sahip olduktan hemen sonra İngilizce olarak "Türk'ün Ateşle İmtihanı"nı yayınlamış, Atatürk'e dair düşüncelerini açıkça ortaya koymuştu. Ben de bu eserden yararlandım.

Yazdığım Atatürk biyografisinin, 2023 yılının Ekim ayında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıldönümünde yayınlanması planlanıyor.

Atatürk'ün Düşünce ve Eylemlerinin Evrenselliği

Atatürk'ün düşünce ve eylemlerinin evrenselliği konusunda, Atatürk'ten ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinden alabileceğimiz dersler konusunda fikirlerinizi aktarırsanız memnun oluruz.

Ogasawara Hiroyuki: Japonya, Meiji Reformlarından sonra modern devletin kurulmasını hedefledi. Japonya bir adalar ülkesi olup ABD ve Avrupalı büyük devletlerden coğrafi olarak uzak olduğu için izafi olarak daha az zorlukla karşılaştığını düşünüyorum. Öte yandan Türkiye, ABD ve Avrupalı büyük devletlerin müdahalelerine daha fazla

maruz olan coğrafi koşullardaydı. Atatürk ve yoldaşları bütün bu zorlukları aşarak Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdular. Millî mücadele süreci Japonlara da büyük bir cesaret ve umut vermektedir.

Meslektaşlarımızla birlikte Yusuf Akçura'nın "Üç Tarz-ı Siyaset" eserini Japonca'ya çevirdiniz. Düşünceleriniz nelerdir?

Ogasawara Hiroyuki: Japon meslektaşlarımla birlikte sadece Yusuf Akçura'nın "Üç Tarz-ı Siyaset" eserini değil, ama aynı zamanda Namık Kemal'in "Osmanlı Tarihi" eserinin önsözünü ve Ziya Gökalp'in "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" eserlerini de Japonca'ya çevirdik. Japonya büyük bir çeviri ülkesidir. Batılı düşünürlerin ve tarihçilerin gerçekten birçok eseri Japonca'ya çevrilmiştir. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nda yazılmış eserlerin çevirilerine pek rastlamıyoruz. Bunun için ben başlıca eserlerin Japonca'ya çevrilerek Japon okurlara ve genç araştırmacılara sunulması gerektiğini düşündüm. Yusuf Akçura, Namık Kemal ve Ziya Gökalp'i çevirmemizin nedeni, onların Türkçülük ve tarih düşüncelerine ilgi duymamızdır. Çevirilerin yayınında uzmanlık alanları yakın olan Akiba Jun (Tokyo Üniversitesi) ve Ito Hiroaki (Teikyo Üniversitesi) hocalar da çevirmen olarak yer aldılar. Ayrıca benim dışımda son yıllarda Dursun Bey'in "Tarih-i Ebü'l-Feth" eserinin Hamada Masami hoca (Ryukoku Üniversitesi) tarafından Japonca'ya çevrildiğini görüyoruz. Artık Japonya'da da Osmanlı İmparatorluğu Tarihi Belgeleri çevriliyor. Bu faaliyetler yoluyla, Japonya'da Osmanlı İmparatorluğu Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti araştırmalarının daha çok artmasını ümit ediyoruz.

Ogasawara Hiroyuki Türkiye Cumhuriyeti Ulusun Oluşumu ve Dönüş.

Ne zaman ve neden Osmanlı Tarihi çalışmaya başladınız? Akademik ilgilerinizin tarihselliğine ilişkin bilgilendirirseniz seviniriz.

Ogasawara Hiroyuki: Esasen çocukluğumdan beri tarihi seviyordum. Özellikle Japonya tarihinden ziyade yabancı ülkelerin tarihlerine meraklıydım. Bu durumun benim memleketimin Hokkaido (Japonya'nın en kuzeyinde yer alan ve ancak 19. yüzyıla gelindiğinde Japonya ülkesinin bir parçası olan ada) olmasıyla da ilgisi olabilir. Hokkaido'da Japonya'nın merkezi tarihiyle ilintili

bir ören yeri ya da mimari eser olmadığı için ben Japonya Tarihi'ni kendime yakın hissetmedim (ama elbette Japon tarihini de seviyorum). Aksine kitaplarda okuduğum başka ülkelerin tarihlerini ilginç buluyordum. Tarih bölümüne girmeyi düşündüğüm lise yıllarımda, Suzuki Tadashi hocanın (Tokyo Üniversitesi) yazdığı "Osmanlı İmparatorluğu – İslam Dünyasının 'Yumuşak Otoriterliği'" (Kodansha Yayınları, 1992) adlı kitabını okudum. Suzuki hocanın bu kitabı Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan Birinci Süleyman dönemine kadarki tarihi ele alıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun, o zamanki Avrupa'yla kıyaslandığında, siyasi olarak da askeri olarak da çok üstün bir sisteme sahip olduğu tezini ortaya koymaktaydı. Yine, 17. yüzyıldan sonra da asla bir zayıflama dönemi olmadığını, yeni çağa cevap veren yapısal değişiklikler dönemi olduğunu savlamaktaydı. Suzuki hocanın işaret ettiği Osmanlı İmparatorluğu tarihi bir lise öğrencisi olarak bende büyük bir etki yaratmıştı. Orada yazılı olan Osmanlı İmparatorluğu tarihi çok çekiciydi; ben de o çekiciliğe kapılarak Osmanlı İmparatorluğu tarihi çalışmak istemeye başlamıştım.

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarih anlatısı ve ulus devlet/ulusal kimlik inşası

Son yıllarda Türkiye cumhuriyeti tarihi üzerine de çalışıyorsunuz. Buna sizi motive eden ne oldu? İzlenimleriniz nelerdir?

Ogasawara Hiroyuki: Eskiden beri tarih bilincine ve tarih yazımına ilgi duyuyordum. Bunun için yüksek lisans tezimde 18. yüzyılda kurulan vakanüvislik kurumunu ve onların yazdığı tarih kitaplarını ele aldım. Genel olarak vakanüvisliğin Naima Mustafa Efendi'den itibaren başladığı söylenmektedir, ancak ben araştırmamın sonucunda genel olarak ikinci kuşak kabul edilen Raşit Mehmet Efendi'den, hatta onun görevinin ortalarından başlamış olma ihtimali olduğunu öğrendim. (İngilizce makale olarak şu makalemi önerebilirim: Hiroyuki Ogasawara, "The Official Historiographers in the Ottoman Empire: The Formation Process and Their Ideas", Orient (The Society for Near Eastern Studies in Japan), 2007.

Ayrıca, doktora tezimde, 15. ve 16. yüzyıla ait tarih kitaplarında yazılı Osmanlı Hanedanı'na rivayet edilen

soy ağacına ilişkin bir araştırma yaptım. Osmanlı İmparatorluğu'nda insanların kendi kökenlerini ve kimliklerini nasıl kavradıklarını, onların tarih bilinçlerini ortaya koydum. Araştırmamın somut içeriğinde, Osmanlı Hanedanı'nın ataları olarak Kayı Boyu'na nasıl bir önem atfedildiği, Nuh ve Yafes gibi Eski Ahit'te geçen karakterlere bağlanan Osmanlı Hanedanı Soy Ağacı'nın nasıl bir dönüşüm geçirdiği ve nasıl anlamlara sahip olduğu, Selçuklu Hanedanı ve Moğollarla soy ağacı ilişkilerinin nasıl anlatıldığı hususları ele aldım. Doktora tezimi daha sonra Japonca bir kitap olarak yayımlandı ve bazı kısımlarını da İngilizce makaleler olarak yayınladım. (Hiroyuki Ogasawara, "Enter the Mongols: A Study of the Ottoman Historiography in the 15th and 16th Centuries," Osmanlı Araştırmaları, 51(2018); Hiroyuki Ogasawara, "The Quest for the Biblical Ancestors: The Legitimacy and Identity of the Ottoman Dynasty in the Fifteenth-Sixteenth Centuries," Turcica, 48 (2017).) Doktora tezimi bir bütün olarak İngilizce ve Türkçe yayınlamak istiyorum, ancak henüz bu isteğimi gerçekleştiremedim.

Osmanlı İmparatorluğu'nda insanların kendi kökenlerini ve kimliklerini nasıl kavradıklarını, onların tarih bilinçlerini ortaya koydum.

Doktora tezimi bitirdikten sonra, Osmanlı İmparatorluğu'nun modern döneminden Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıç dönemine kadarki tarih yazımına ilişkin araştırmalar yapmaya başladım. Ahmet Mithat ve Namık Kemal'in tarih düşünceleri, Tanzimat dönemi sonrası Modern Osmanlı İmparatorluğu'ndaki tarih eğitimini araştırdıktan

sonra, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk döneminde yazılmış tarih ders kitaplarına ilgi duydum. Bildiğiniz gibi, Türkiye Cumhuriyeti adıyla yeni bir devlet kurulurken, ulusa yeni bir kimlik vermek için yeni bir tarih anlatısı oluşturma denemesi yapıldı. Böylesi denemeler Japonya'da ve başka ülkelerde de yapılmıştır. Dolayısıyla, "Türkiye'deki tarih eğitimi üzerine düşünmek Japonya'daki tarih eğitimi üzerine düşünürken de önemli bir örnek teşkil eder" diye düşünmüştüm. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminden Türkiye Cumhuriyeti'ne doğru Türklerin kendi tarihlerini yazarak öğrenmeye yönelik gösterdikleri çabalar hakkında, Japonca ama, 2020 yılında "Tarih Eğitimi Karşılaştırmalı Tarihi" (Ed. Kondo Takahiro, Nagoya Üniversitesi Yayınları) kitabında bir makale yayını gerçekleştirdim.

"Tarih yazımı" ile ilgilendiğinizi aktardınız. Japonya'da Türk tarihine dair "tarih yazımı" sorunları olarak nelerle karşılaşıyorsunuz?

Ogasawara Hiroyuki: Aslında Japonya'da okunan tarih kitapları ve tarih ders kitapları arasında Japonya Tarihi merkezde yer almaktadır. Buna ek olarak, Japonya'nın modernleşmede model aldığı Batı Tarihi ve uzun yıllar boyunca etkisi altında kaldığı Çin Tarihi'nin izlediği söylenebilir. Türkiye ve Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihi pek okunmuyordu. Son 30 yıl içinde Suzuki Tadashi ve Nagata Yuzo hocalarımızın değerli çabalarıyla bu duruma ilişkin önemli iyileşmeler sağlandı. Özellikle bu yıl (2023) Nagata Yuzo hocamızın "Türkiye Tarihi" başlıklı iki ciltlik kitabı Tosui Shobo Yayınları tarafından yayınlandı.

Ancak bu çabalara rağmen Japonya Tarihi, Batı Tarihi ve Çin Tarihi baskın bir paya sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu tarihinin, çok önemli olsa

da yeterince okunduğunu söyleyemeyiz. Bunun için, hala, Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı'yla karşılaştırıldığında geri kalmış bir devlet olduğu gibi yanlış anlamalara çok rastlıyoruz. Bunun için ben Japon okurların daha fazla Osmanlı İmparatorluğu Tarihi'ne aşinalık kazanmaları için genel okura yönelik bir Muhtasar Osmanlı Tarihi kitabı yazdım ("Osmanlı İmparatorluğu – Yükselme ve Çözülmenin 600 Yıllık Tarihi", Chuo Koron Yayınları, 2018). Bu kitap ilgi gördü ve bugüne kadar altı baskı yaparak 50 bin adet satışa ulaştı. Yine, genel okura yönelik olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun Hürrem Sultan, Mimar Sinan, İkinci Mehmet, Osman Hamdi Bey gibi kahramanlarını ele aldığım bir biyografiler kitabı olan "Osmanlı İmparatorluğu Kahramanların Yaşamları – 600 Yıllık Tarihi Ayakta Tutan Sultanlar, Sanatçılar ve Kadınlar" (Gentosha, 2020) ve en yeni araştırmalara dayanan harem ve sultanlığın devredilmesi hususlarını ele aldığım "Harem" (Shinchosha, 2022) adlı kitapları yayınladım. Ancak bu yayınlar İngilizce ve Türkçe mevcut araştırmalara dayanarak Japon okurlara anlaşılır bir şekilde açıklama amacıyla yazılmış kitaplar olup, bana ait orijinal araştırma sonuçlarını fazla barındırmayan yayınlardır.

Son olarak, derginizin editöryal ekibine ve bu söyleşiyi gerçekleştirerek çeviren İnan Öner'e en derin şükranlarımı sunuyorum. 🌸

Not

¹ (1 Temmuz 2023 - Kyushu Üniversitesi, Fukuoka, Japonya)

İnan Öner, 1974 yılında Berlin'de doğdu. Ankara Üniversitesi DTCF Japon Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını 2001 yılında Tokyo Üniversitesi Sanatlar ve Bilimler Enstitüsü Dil ve Bilişim Bilimleri kürsüsünde tamamladı. Öner, Ogasawara Hiroyuki ile röportajı Japonca yaptı ve Türkçe'ye çevirdi.